ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 31.3.2021
COM(2021) 144 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Μαρτίου 2016, για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το τεκμήριο αθωότητας και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη κατοχυρώνονται στα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης[1] (στο εξής: Χάρτης) και στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).

Στόχος της οδηγίας (ΕΕ) 2016/343 για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας[2] (στο εξής: οδηγία) είναι να ενισχυθεί το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων κανόνων για ορισμένες πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη.

Η οδηγία είναι η τέταρτη πράξη που θεσπίστηκε δυνάμει του άρθρου 82 παράγραφος 2 στοιχείο β) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ)[3], το οποίο παρέχει τη νομική βάση για τη θέσπιση ελάχιστων κανόνων σχετικά με τα «δικαιώματα των προσώπων στην ποινική διαδικασία». Η οδηγία εφαρμόζεται σε 25 κράτη μέλη[4].

Η ΕΕ έχει εκδώσει έξι οδηγίες στον τομέα αυτόν: εκτός από την οδηγία (ΕΕ) 2016/343, έχουν εκδοθεί οδηγίες σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση[5], το δικαίωμα ενημέρωσης[6], το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας[7], τις δικονομικές εγγυήσεις για τα παιδιά[8] και τη δικαστική αρωγή[9]. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη καταρτίσει εκθέσεις υλοποίησης σχετικά με τις πρώτες τρεις οδηγίες[10]. Οι οδηγίες συμβάλλουν στην ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και, συνακόλουθα, ενισχύουν την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων και άλλων διαταγών.

[1] ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 392.
[2] ΕΕ L 65 της 11.3.2016, σ. 1.
[3] ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 47.
[4] Σύμφωνα με το πρωτόκολλο αριθ. 21 και το πρωτόκολλο αριθ. 22, αντίστοιχα, η Ιρλανδία και η Δανία δεν δεσμεύονται από την οδηγία και, συνεπώς, δεν λαμβάνονται υπόψη στην παρούσα αξιολόγηση.
[5] Οδηγία 2010/64/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση κατά την ποινική διαδικασία (ΕΕ L 280 της 26.10.2010, σ. 1).
[6] Οδηγία 2012/13/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (ΕΕ L 142 της 1.6.2012, σ. 1).
[7] Οδηγία 2013/48/ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και διαδικασίας εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, καθώς και σχετικά με το δικαίωμα ενημέρωσης τρίτου προσώπου σε περίπτωση στέρησης της ελευθερίας του και με το δικαίωμα επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και με προξενικές αρχές κατά τη διάρκεια της στέρησης της ελευθερίας (ΕΕ L 294 της 6.11.2013, σ. 1).
[8] Οδηγία (ΕΕ) 2016/800 σχετικά με τις δικονομικές εγγυήσεις για τα παιδιά που είναι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών (ΕΕ L 132 της 21.5.2016, σ. 1).
[9] Οδηγία (ΕΕ) 2016/1919 σχετικά με τη δικαστική αρωγή για υπόπτους και κατηγορουμένους στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών και για καταζητουμένους σε διαδικασίες εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης (ΕΕ L 297 της 4.11.2016, σ. 1)· διορθωτικό, ΕΕ L 91 της 5.4.2017, σ. 40.
[10] COM(2018) 857 final, COM(2018) 858 final και COM(2019) 560 final.

Το άρθρο 12 της οδηγίας απαιτεί από την Επιτροπή να υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας.

Η παρούσα έκθεση βασίζεται κυρίως στα στοιχεία που παρείχαν τα κράτη μέλη στην Επιτροπή μέσω της κοινοποίησης εθνικών μέτρων για τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο. Βασίζεται επίσης σε δημοσιοποιημένα στοιχεία του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης[11], καθώς και σε μελέτες που διεξήγαγαν εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη με χρηματοδότηση της Επιτροπής[12].

Παρότι το άρθρο 11 της οδηγίας απαιτεί από τα κράτη μέλη να αποστέλλουν στην Επιτροπή διαθέσιμα στοιχεία που δείχνουν τον τρόπο εφαρμογής των δικαιωμάτων που ορίζονται στην οδηγία έως την 1η Απριλίου 2020 και εφεξής ανά τριετία, μόνον η Αυστρία έχει εκπληρώσει μέχρι στιγμής αυτήν την υποχρέωση[13]. Η μη αποστολή στοιχείων από τα κράτη μέλη παρεμποδίζει την πλήρη αξιολόγηση της πρακτικής εφαρμογής της οδηγίας.

Ως εκ τούτου, η έκθεση επικεντρώνεται στα μέτρα που έχουν λάβει μέχρι στιγμής τα κράτη μέλη για τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό τους δίκαιο[14]. Αξιολογεί κατά πόσον τα κράτη μέλη έχουν μεταφέρει την οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο και κατά πόσον η εθνική νομοθεσία επιτυγχάνει τους στόχους της οδηγίας και εκπληρώνει τις προβλεπόμενες σε αυτήν απαιτήσεις.

Μέχρι στιγμής, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ερμηνεύσει επανειλημμένως την οδηγία (ΕΕ) 2016/343 και η εν λόγω ερμηνεία έχει ληφθεί υπόψη στην παρούσα έκθεση[15].

2. ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

[11] Μελέτη του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), *Presumption of innocence and related rights – Professional perspectives* («Τεκμήριο αθωότητας και συναφή δικαιώματα — η προοπτική των επαγγελματιών»). Είναι διαθέσιμη στον εξής σύνδεσμο: https://fra.europa.eu/en/publication/2021/presumption-of-innocence.

[12] Βλ., για παράδειγμα, το έργο υπό τον συντονισμό της Ουγγρικής Επιτροπής του Ελσίνκι, *The Importance of Appearances: How Suspects and Accused Persons are Presented in the Courtroom, in Public and in the Media*, and notably Fair Trials' report *Innocent until proven guilty? The presentation of suspects in criminal proceedings*, το οποίο είναι διαθέσιμο στη διεύθυνση https://www.fairtrials.org/publication/importance-appearances.

[13] Όσον αφορά τα μέσα ένδικης προστασίας που σχετίζονται με δίκες που διεξάγονται ερήμην και διαδικασίες που διεξάγονται γραπτώς, όπως προβλέπεται στο άρθρο 8 της οδηγίας.

[14] Η Επιτροπή διοργάνωσε δύο συναντήσεις εμπειρογνωμόνων με τη συμμετοχή εκπροσώπων των κρατών μελών τον Μάιο και τον Νοέμβριο του 2017, προκειμένου να συζητηθούν και να διευκολυνθούν οι εργασίες των κρατών μελών για τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή της.

[15] Βλ. ειδικότερα τις αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 2016, Milev, C-439/16 PPU· της 19ης Σεπτεμβρίου 2018, Milev, C-310/18 PPU· της 5ης Σεπτεμβρίου 2019, AH, C-377/18· της 19ης Σεπτεμβρίου 2019, Rayonna Procuratura Lom, C-467/18· της 28ης Νοεμβρίου 2019, Spetsializirana Prokuratura, C-653/19 PPU· της 13ης Φεβρουαρίου 2020, Spetsializirana Prokuratura, C-688/18· της 17ης Δεκεμβρίου 2020, Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU· και τις διατάξεις της 12ης Φεβρουαρίου 2019, RH, C-8/19 PPU· της 24ης Σεπτεμβρίου 2019, Spetsializirana Prokuratura, C-467/19 PPU· της 28ης Μαΐου 2020, UL και VM, C-709/18.

Σύμφωνα με το άρθρο 14, τα κράτη μέλη όφειλαν να μεταφέρουν την οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο έως την 1η Απριλίου 2018. Κατά τη συγκεκριμένη ημερομηνία, 11 κράτη μέλη—η Βουλγαρία, η Κύπρος, η Ελλάδα, η Κροατία, η Λετονία, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Αυστρία, η Ρουμανία, η Σλοβακία και η Σουηδία—δεν είχαν κοινοποιήσει στην Επιτροπή όλα τα αναγκαία μέτρα. Ως εκ τούτου, τον Μάιο του 2018 η Επιτροπή κίνησε διαδικασίες επί παραβάσει δυνάμει του άρθρου 258 της ΣΛΕΕ κατά των εν λόγω κρατών μελών λόγω μη κοινοποίησης ή μερικής κοινοποίησης των εθνικών τους μέτρων για τη μεταφορά της οδηγίας. Έκτοτε, τα περισσότερα εξ αυτών συμμορφώθηκαν με την εν λόγω υποχρέωση και οι διαδικασίες επί παραβάσει διακόπηκαν. Ωστόσο, κατόπιν ελέγχων πληρότητας, τέσσερις διαδικασίες επί παραβάσει βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη σε περιπτώσεις όπου ορισμένες διατάξεις της οδηγίας δεν έχουν μεταφερθεί ακόμη στο εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, τον Φεβρουάριο του 2021 κινήθηκαν τρεις νέες διαδικασίες επί παραβάσει για μερική κοινοποίηση.

Η προσέγγιση σε ό,τι αφορά τη μεταφορά της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών. Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν ειδικά μέτρα τα οποία μεταφέρουν ρητά στο εθνικό τους δίκαιο τα δικαιώματα δυνάμει της οδηγίας, σε συνδυασμό με νομικά ή πρακτικά μέτρα εφαρμογής. Σε άλλα κράτη μέλη, θεωρήθηκε ότι υφιστάμενα μέτρα συνάδουν ήδη σε μεγάλο βαθμό με τις απαιτήσεις της οδηγίας και δεν θεσπίστηκαν ειδικά μέτρα για τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο. Παρότι η απουσία ρητών διατάξεων μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο αντιμετωπίζεται ενίοτε, τουλάχιστον σε ορισμένο βαθμό, με πρακτικά μέτρα εφαρμογής και την ανάπτυξη νομολογίας, αυτό δεν συμβαίνει πάντοτε.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι εθνικές διατάξεις να μην είναι συχνά επαρκείς για την πλήρη συμμόρφωση με ορισμένες βασικές διατάξεις της οδηγίας. Αυτό συμβαίνει ιδίως όταν το πεδίο εφαρμογής των εθνικών μέτρων είναι πιο περιορισμένο από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 2 της οδηγίας. Στο πλαίσιο της αξιολόγησης διαπιστώθηκαν επίσης άλλες ελλείψεις σε πολλά κράτη μέλη, ιδίως όσον αφορά τις δημόσιες αναφορές στην ενοχή προσώπου και το δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης.

Η μη συμμόρφωση με όλες τις διατάξεις της οδηγίας έχει αρνητικές επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα των δικαιωμάτων που προβλέπονται σ' αυτήν. Η Επιτροπή θα λάβει κάθε κατάλληλο μέτρο για την αντιμετώπιση αυτής της κατάστασης, συμπεριλαμβανομένης της κίνησης διαδικασιών επί παραβάσει δυνάμει του άρθρου 258 της ΣΛΕΕ.

3. ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΣΗΜΕΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

3.1. Πεδίο εφαρμογής (κεφάλαιο 1 - άρθρο 2)

Το άρθρο 2 καθορίζει το πεδίο εφαρμογής των απαιτήσεων της οδηγίας. Η οδηγία εφαρμόζεται στα φυσικά πρόσωπα που είναι ύποπτα ή κατηγορούμενα σε ποινική διαδικασία και σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας από τη στιγμή που ένα πρόσωπο θεωρείται ύποπτο ή κατηγορείται για τέλεση αξιόποινης πράξης ή εικαζόμενης αξιόποινης πράξης

μέχρι την απόφαση για την τελική εκτίμηση του κατά πόσον το εν λόγω πρόσωπο διέπραξε τη σχετική αξιόποινη πράξη και μέχρι η εν λόγω απόφαση να καταστεί οριστική.

Παρότι ορισμένα κράτη μέλη δεν μετέφεραν αυτούσιο το άρθρο 2 στο εθνικό τους δίκαιο, το πεδίο εφαρμογής των εθνικών μέτρων που θέτουν σε εφαρμογή τα δικαιώματα που προβλέπονται στην οδηγία συνάδει, ωστόσο, ως επί το πλείστον με την οδηγία. Ωστόσο, σε ένα κράτος μέλος, τα μέτρα μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο εφαρμόζονται μόνο σε κρατουμένους ή κατηγορουμένους [16] , αλλά όχι σε εν τοις πράγμασι υπόπτους, παρεμποδίζοντας σε σημαντικό βαθμό τη συμμόρφωση με την οδηγία. Σε ορισμένα κράτη μέλη, ζητήματα συμμόρφωσης προκύπτουν λόγω του πιο περιορισμένου χρονικού πεδίου εφαρμογής των εθνικών μέτρων. Αυτοί οι περιορισμοί στο χρονικό πεδίο εφαρμογής θα μπορούσαν επίσης να επηρεάσουν το προσωπικό πεδίο εφαρμογής, όταν έχουν αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο κινούνται οι διαδικασίες ή στο σημείο κατά το οποίο ένα πρόσωπο θεωρείται ύποπτο.

Αυτά τα ζητήματα συμμόρφωσης είναι σημαντικά, καθώς ενδέχεται επίσης να επηρεάσουν το πεδίο εφαρμογής του τεκμηρίου αθωότητας και να περιορίσουν την κάλυψη των εθνικών διατάξεων που θέτουν σε εφαρμογή συγκεκριμένα δικαιώματα δυνάμει της οδηγίας.

3.2. Τεκμήριο αθωότητας (κεφάλαιο 2)

Το κεφάλαιο 2 της οδηγίας αφορά την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας. Το άρθρο 3 απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι τεκμαίρονται αθώοι μέχρις ότου αποδειχτεί η ενοχή τους σύμφωνα με τον νόμο. Σε ένα κράτος μέλος, η τήρηση της αρχής διασφαλίζεται για τους κατηγορουμένους και τους κρατουμένους, αλλά όχι για τους υπόπτους που δεν κρατούνται.

3.2.1. Δημόσιες αναφορές στην ενοχή προσώπου—Άρθρο 4

Η νομοθεσία μόνο έξι κρατών μελών συμμορφώνεται πλήρως με το **άρθρο 4 παράγραφος 1**, το οποίο απαιτεί από τα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι, όσο δεν έχει αποδειχτεί η ενοχή υπόπτου ή κατηγορουμένου σύμφωνα με τον νόμο, στις δημόσιες δηλώσεις δημόσιων αρχών καθώς και στις δικαστικές αποφάσεις, με εξαίρεση τις αποφάσεις περί της ενοχής, το εν λόγω πρόσωπο δεν αναφέρεται ως ένοχο. Αυτό δεν θίγει τις πράξεις της εισαγγελικής αρχής που αποσκοπούν να αποδείξουν την ενοχή του υπόπτου ή του κατηγορουμένου και δεν θίγει επίσης τις προκαταρκτικές αποφάσεις δικονομικής φύσης που λαμβάνονται από δικαστικές ή άλλες αρμόδιες αρχές και βασίζονται σε υπόνοιες ή ενοχοποιητικά στοιχεία. Με βάση τα ανωτέρω, και σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 16, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η οδηγία «δεν ρυθμίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι δυνατό να ληφθεί απόφαση περί προσωρινής κρατήσεως»[17].

[16] Οι εν τοις πράγμασι ύποπτοι είναι πρόσωπα που είναι ύποπτα για διάπραξη ποινικού αδικήματος, αλλά δεν τους έχει γνωστοποιηθεί από τις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους ότι έχουν περιέλθει σε καθεστώς υπόπτου.
[17] ΔΕΕ, απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2018, Milev, C-310/18 PPU.

Σε ορισμένα κράτη μέλη, ενώ το άρθρο 4 παράγραφος 1 δεν μεταφέρεται αυτούσιο στο εθνικό δίκαιο, η απαίτηση της οδηγίας εφαρμόζεται από γενικές διατάξεις σχετικά με το τεκμήριο αθωότητας ή τον περιορισμό της διάδοσης πληροφοριών, καθώς και από τη νομολογία.

Ωστόσο, παρατηρήθηκαν ζητήματα συμμόρφωσης σε 19 κράτη μέλη, γεγονός που συνεπάγεται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός ζητημάτων αφορά τη συγκεκριμένη διάταξη.

Σε ορισμένα κράτη μέλη, τα ζητήματα αυτά οφείλονται κυρίως στην απουσία μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και, σε 13 κράτη μέλη, κυρίως στο πιο περιορισμένο πεδίο εφαρμογής των εθνικών διατάξεων, οι οποίες δεν καλύπτουν όλες τις δημόσιες αρχές ή τα στάδια της διαδικασίας ή δεν καλύπτουν τις δικαστικές αποφάσεις, όπως απαιτείται από την οδηγία.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα ζητήματα συμμόρφωσης που εντοπίστηκαν έχουν μικρότερο αντίκτυπο στην πράξη διότι, σε εθνικό επίπεδο, η απαγόρευση των δημόσιων αναφορών στην ενοχή προσώπου μπορεί να θεωρείται ότι συνιστά ουσιαστική διάσταση της αρχής του τεκμηρίου αθωότητας. Επιπλέον, οι διατάξεις για τη δυσφήμιση και τη δημοσίευση πληροφοριών στα μέσα ενημέρωσης, οι κανόνες για την προστασία των δεδομένων ή οι μη νομικά δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές ή άλλα πρακτικά μέτρα εφαρμογής εξασφαλίζουν ήδη στην πράξη τη μερική συμμόρφωση με την απαίτηση της οδηγίας.

Σε άλλα κράτη μέλη, η πρακτική εφαρμογή φαίνεται να είναι προβληματική. Για παράδειγμα, η πρακτική δείχνει ότι, ενώ οι δικαστές και οι εισαγγελείς συνήθως συμμορφώνονται με το άρθρο 4 παράγραφος 1, άλλα θεσμικά πρόσωπα, όπως οι υπουργοί ή οι βουλευτές, αναφέρονται ενίοτε στον κατηγορούμενο ως ένοχο.

Το εθνικό δίκαιο 12 κρατών μελών δεν συμμορφώνεται πλήρως με το **άρθρο 4 παράγραφος 2**, το οποίο απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι υπάρχουν διαθέσιμα κατάλληλα μέτρα σε περίπτωση παραβίασης της υποχρέωσης που προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1.

Σε τέσσερα κράτη μέλη, αυτό οφείλεται σε περιορισμούς στο πεδίο εφαρμογής των εθνικών μέτρων που μεταφέρουν το άρθρο 4 παράγραφος 1 στο εθνικό δίκαιο, για παράδειγμα όταν η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο περιορίζεται στις δικαστικές αποφάσεις αλλά δεν έχουν θεσπιστεί μέτρα για τις δημόσιες αρχές.

Σύμφωνα με το **άρθρο 4 παράγραφος 3**, η υποχρέωση που ορίζεται στο άρθρο 4 παράγραφος 1 να μη γίνεται αναφορά στον ύποπτο ή κατηγορούμενο ως να είναι ένοχος δεν εμποδίζει τις δημόσιες αρχές να προβαίνουν σε δημόσια μετάδοση πληροφοριών σχετικά με την ποινική διαδικασία όταν αυτό είναι απολύτως απαραίτητο για λόγους σχετικούς με την ποινική έρευνα ή με το δημόσιο συμφέρον. Το εθνικό δίκαιο ορισμένων κρατών μελών δεν συμμορφώνεται πλήρως με την εν λόγω διάταξη, για έναν ή περισσότερους από τους ακόλουθους λόγους. Δεν καλύπτονται όλες οι δημόσιες αρχές ή οι τύποι πληροφοριών από τα σχετικά εθνικά μέτρα, δεν προβλέπεται η απαίτηση «όταν αυτό είναι απολύτως απαραίτητο» ή δεν προβλέπονται σαφείς συνθήκες που περιορίζουν τη μετάδοση πληροφοριών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα ζητήματα συμμόρφωσης έχουν μικρότερο

αντίκτυπο στην πράξη, καθώς μη νομικά δεσμευτικές κατευθυντήριες γραμμές είναι επίσης συναφείς, όπως οι κατευθυντήριες γραμμές του Τύπου σχετικά με την επαφή με δημοσιογράφους και την παροχή πληροφοριών σ' αυτούς.

3.2.2. Εμφάνιση των υπόπτων και των κατηγορουμένων—Άρθρο 5

Το **άρθρο 5 παράγραφος 1** απαιτεί από τα κράτη μέλη να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι δεν εμφανίζονται ως ένοχοι, σε δικαστήριο ή δημόσια, μέσω της χρήσης μέτρων σωματικού περιορισμού. Πολλά κράτη μέλη δεν θέσπισαν ειδικούς κανόνες για τη μεταφορά αυτής της διάταξης στο εθνικό τους δίκαιο.

Σύμφωνα με το **άρθρο 5 παράγραφος 2**, το άρθρο 5 παράγραφος 1 δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν μέτρα σωματικού περιορισμού τα οποία απαιτούνται για συγκεκριμένους λόγους που αφορούν είτε την ασφάλεια είτε την παρεμπόδιση των υπόπτων ή των κατηγορουμένων να φυγοδικήσουν ή να έλθουν σε επαφή με τρίτα πρόσωπα. Ζητήματα σχετικά με την απουσία εγγύησης ότι διενεργείται ατομική αξιολόγηση εντοπίστηκαν σε δύο κράτη μέλη.

Επιπλέον, σε ορισμένα κράτη μέλη, η συμμόρφωση με το άρθρο 5 φαίνεται επίσης να είναι προβληματική στην πράξη. Για παράδειγμα, σε ορισμένα κράτη μέλη, χρησιμοποιούνται χειροπέδες ανεξάρτητα από τον λόγο κράτησης του κατηγορουμένου. Κατά τη μεταφορά του στη δικαστική αίθουσα, ο κατηγορούμενος με χειροπέδες είναι ορατός στο κοινό και τον Τύπο και είναι δυνατή η φωτογράφησή του. Σε άλλα κράτη μέλη, πραγματοποιείται εκτεταμένη χρήση γυάλινων κουβούκλιων στις δικαστικές αίθουσες.

3.2.3. Βάρος της απόδειξης—Άρθρο 6

Το **άρθρο 6 παράγραφος 1** απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι η εισαγγελική αρχή φέρει το βάρος της απόδειξης της ενοχής των υπόπτων και των κατηγορουμένων. Τούτο ισχύει με την επιφύλαξη οποιασδήποτε υποχρέωσης του δικαστή ή του αρμόδιου δικαστηρίου να αναζητούν τόσο ενοχοποιητικά όσο και απαλλακτικά στοιχεία και του δικαιώματος της υπεράσπισης να προσκομίζει αποδεικτικά στοιχεία, σύμφωνα με την ισχύουσα εθνική νομοθεσία.

Στην αιτιολογική σκέψη 22 της οδηγίας διευκρινίζεται ότι το τεκμήριο αθωότητας παραβιάζεται όταν το βάρος της απόδειξης μετατίθεται από την εισαγγελική αρχή στην υπεράσπιση. Αυτό ισχύει με την επιφύλαξη της χρήσης πραγματικών ή νομικών τεκμηρίων σχετικά με την ποινική ευθύνη προσώπου που είναι ύποπτο ή κατηγορείται για τη τέλεση αξιόποινης πράξης. Στα κράτη μέλη στα οποία υπάρχουν αυτά τα τεκμήρια, πληρούν τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στην αιτιολογική σκέψη 22, δηλαδή είναι μαχητά και σέβονται τα δικαιώματα της υπεράσπισης και είναι περιορισμένα και αναλογικά προς τον επιδιωκόμενο θεμιτό στόχο. Προκύπτει ότι αυτά τα τεκμήρια χρησιμοποιούνται σε περιορισμένο βαθμό και σε σχέση με συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως παραβάσεις του κώδικα οδικής κυκλοφορίας, δυσφήμιση, εμπορική απάτη και αδικήματα που σχετίζονται με τα ναρκωτικά. Η νομοθεσία δύο κρατών μελών δεν συμμορφώνεται πλήρως με το άρθρο 6

παράγραφος 1, διότι η εθνική τους νομοθεσία μεταθέτει το βάρος της απόδειξης από την εισαγγελία χωρίς σαφή όρια σε ορισμένες περιπτώσεις. Σε ένα εξ αυτών, ο ρόλος του εισαγγελέα αναλαμβάνεται από τον δικαστή, ο οποίος στη συνέχεια αναλαμβάνει το βάρος της απόδειξης.

Το **άρθρο 6 παράγραφος 2** απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οποιαδήποτε αμφιβολία περί της ενοχής είναι προς όφελος του υπόπτου ή του κατηγορουμένου, μεταξύ άλλων και όταν το δικάζον δικαστήριο διατυπώνει εκτίμηση σχετικά με το εάν το συγκεκριμένο πρόσωπο θα πρέπει να αθωωθεί. Σε ορισμένα κράτη μέλη, ενώ η αρχή αυτή δεν μεταφέρεται αυτούσια στο εθνικό δίκαιο, αναγνωρίζεται από τη νομολογία ως γενική αρχή. Μόνο ένα κράτος μέλος δεν συμμορφώνεται πλήρως με το άρθρο 6 παράγραφος 2, διότι όταν η εισαγγελία ή ο συνήγορος υπεράσπισης επιλέγει να μην αντεξετάσει έναν μάρτυρα, ο δικαστής έχει τη διακριτική ευχέρεια να συμπεράνει ότι ο συνήγορος υπεράσπισης και ο πελάτης αποδέχονται τη θέση του συγκεκριμένου μάρτυρα, υπονομεύοντας κατά αυτόν τον τρόπο το τεκμήριο αθωότητας.

3.2.4. Δικαίωμα σιωπής και δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης—Άρθρο 7

Το **άρθρο 7 παράγραφος 1** απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν σιωπηλοί σε ό,τι αφορά την αξιόποινη πράξη για την οποία είναι ύποπτοι ή κατηγορούνται. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη, η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο δεν συμμορφώνεται πλήρως με την οδηγία, λόγω του περιορισμένου πεδίου εφαρμογής των εθνικών μέτρων.

Αυτό το ζήτημα επηρεάζει επίσης τη συμμόρφωση με το **άρθρο 7 παράγραφος 2**, το οποίο απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης. Επιπλέον, άλλα κράτη μέλη δεν μετέφεραν ρητά το άρθρο 7 παράγραφος 2 στο εθνικό τους δίκαιο. Ωστόσο, σε ένα εξ αυτών, το δικαίωμα αυτό έχει αναγνωριστεί επανειλημμένως από τα ανώτατα δικαστήρια, ενώ σε δύο κράτη μέλη δεν προβλέπεται ρητή εγγύηση του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης στο εθνικό δίκαιο ή στη νομολογία των ανώτατων δικαστηρίων.

Άλλα ζητήματα συμμόρφωσης που εντοπίστηκαν σε δύο κράτη μέλη θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικά, διότι φαίνεται να έρχονται σε άμεση σύγκρουση με το δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης, καθώς θεσπίζονται μέτρα τα οποία θα μπορούσαν να εισάγουν δυσμενείς συνέπειες για την άσκηση αυτού του δικαιώματος ή να αναγκάζουν τους υπόπτους ή τους κατηγορουμένους να επικαλούνται περιστάσεις αποκλεισμού της ποινικής ευθύνης.

Όλα τα κράτη μέλη μετέφεραν στο εθνικό τους δίκαιο το **άρθρο 7 παράγραφος 3**, σύμφωνα με το οποίο η άσκηση του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης δεν εμποδίζει τις αρμόδιες αρχές από τη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων τα οποία μπορεί να προκύψουν νόμιμα μέσω άσκησης εξουσιών νόμιμου καταναγκασμού.

Το **άρθρο 7 παράγραφος 4**, σύμφωνα με το οποίο τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέψουν στις δικαστικές αρχές να λαμβάνουν υπόψη κατά την έκδοση καταδικαστικής απόφασης την επίδειξη συνεργάσιμης συμπεριφοράς εκ μέρους των υπόπτων και των κατηγορουμένων, δεν

έχει μεταφερθεί αυτούσιο στο εθνικό δίκαιο από τα κράτη μέλη. Εντούτοις, κανένα από τα κράτη μέλη δεν το απαγορεύει και κατά κανόνα υπάρχει η δυνατότητα, σύμφωνα με γενικούς ποινικούς δικονομικούς κανόνες, να ληφθεί υπόψη κατά την έκδοση καταδικαστικής απόφασης τυχόν συμπεριφορά που μπορεί να θεωρηθεί συνεργάσιμη.

Σύμφωνα με το **άρθρο 7 παράγραφος 5**, η άσκηση από υπόπτους και κατηγορουμένους του δικαιώματος σιωπής ή του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης δεν χρησιμοποιείται εναντίον τους ούτε θεωρείται απόδειξη ότι έχουν διαπράξει την αξιόποινη πράξη. Σε 14 κράτη μέλη δεν υπάρχουν εθνικές διατάξεις που να απαγορεύουν ρητά τη συναγωγή αρνητικών συμπερασμάτων. Ωστόσο, δεν θεωρείται ότι επηρεάζει τη συμμόρφωση σε ορισμένα από αυτά τα κράτη μέλη, διότι είτε η συμμόρφωση συνάγεται από τις γενικές διατάξεις σχετικά με το παραδεκτό των αποδείξεων είτε προκύπτει από τη νομολογία ότι ο κανόνας αυτός ακολουθείται συνεχώς στην πράξη. Ένα σχετικό παράδειγμα είναι όταν τα συνταγματικά δικαστήρια θεωρούν ότι η απαγόρευση συναγωγής αρνητικών συμπερασμάτων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του δικαιώματος σιωπής και μη αυτοενοχοποίησης. Στα άλλα κράτη μέλη, το κενό θεωρείται ότι επηρεάζει επίσης τη συμμόρφωση, δεδομένου ότι οι γενικές διατάξεις δεν είναι επαρκείς ή δεν έχουν αρκετά ευρύ πεδίο εφαρμογής. Σε ένα κράτος μέλος, παρά τη μεταφορά του άρθρου 7 παράγραφος 5 στο εθνικό δίκαιο, η συμμόρφωση είναι μόνο μερική διότι, ενώ τα δικαστήρια επιδεικνύουν ευαισθησία στο θέμα της απαγόρευσης της συναγωγής αρνητικών συμπερασμάτων από τη σιωπή του κατηγορουμένου ή από την άρνηση να καταθέσει αυτοενοχοποιητικά στοιχεία, η προστασία αυτή δεν επεκτείνεται στους εν τοις πράγμασι ύποπτους.

3.3. Δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του (κεφάλαιο 3)

Το κεφάλαιο 3 της οδηγίας αποτελείται από δύο άρθρα: Το άρθρο 8 αφορά το δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του και το άρθρο 9 θεσπίζει το δικαίωμα σε νέα δίκη σε περίπτωση παραβίασης του άρθρου 8.

3.3.1. Δικαίωμα παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του—Άρθρο 8

Το εθνικό δίκαιο και των 25 κρατών μελών στα οποία εφαρμόζεται η οδηγία συμμορφώνεται με το **άρθρο 8 παράγραφος 1** που απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα παράστασης στη δίκη τους.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 2** παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προβλέπουν ότι μια δίκη που μπορεί να οδηγήσει σε απόφαση για την ενοχή ή την αθωότητα του υπόπτου ή του κατηγορουμένου μπορεί να διεξαχθεί ερήμην αυτού, υπό τον όρο ότι:

α) ο ύποπτος ή κατηγορούμενος έχει ενημερωθεί εγκαίρως σχετικά με τη δίκη και τις συνέπειες της μη παράστασης· ή

β) ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος, αφού ενημερώθηκε για τη δίκη, εκπροσωπείται από εξουσιοδοτημένο δικηγόρο ο οποίος διορίστηκε είτε από τον ύποπτο ή τον κατηγορούμενο είτε από το κράτος.

Όσον αφορά το άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο α), στην αιτιολογική σκέψη 36 της οδηγίας διευκρινίζεται ότι η ενημέρωση του υπόπτου ή του κατηγορουμένου σχετικά με τη δίκη θα πρέπει να σημαίνει ότι το εν λόγω πρόσωπο κλητεύθηκε αυτοπροσώπως ή ότι με άλλα μέσα του παρασχέθηκαν επισήμως πληροφορίες για την προγραμματισμένη ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δίκης κατά τρόπο ώστε να είναι σε θέση να γνωρίζει για την δίκη. Η πληροφόρηση σχετικά με τις συνέπειες της μη παράστασης θα πρέπει ιδίως να σημαίνει πως ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος έχει ενημερωθεί ότι η απόφαση μπορεί να εκδοθεί ακόμη και αν δεν εμφανιστεί στη δίκη.

Στην αιτιολογική σκέψη 37 της οδηγίας γίνεται αναφορά στην απαίτηση το πρόσωπο να έχει ενημερωθεί για τη δίκη και να έχει δώσει εντολή σε δικηγόρο, ο οποίος διορίστηκε είτε από το εν λόγω πρόσωπο είτε από το κράτος, όπως προβλέπεται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο β).

Σε περιπτώσεις όπου πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η οδηγία επιτρέπει εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι το δικαίωμα του κατηγορουμένου να παρίσταται στη δίκη του δεν προσβάλλεται όταν αυτός έχει αποφασίσει, με τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, να μην παραστεί σε μία από τις συνεδριάσεις στο πλαίσιο της δίκης του[18].

Το δίκαιο ορισμένων κρατών μελών δεν συμμορφώνεται πλήρως με το άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο α), διότι η απαίτηση της έγκαιρης ενημέρωσης του κατηγορουμένου για τη δίκη ή η απαίτηση της ενημέρωσης του κατηγορουμένου για τις συνέπειες της μη παράστασης δεν εκπληρώνεται. Στην πράξη, είναι ενίοτε δύσκολο για τον κατηγορούμενο να αποδείξει ότι δεν γνώριζε για τη δίκη λόγω του τρόπου ειδοποίησης (π.χ. απλή επιστολή με απόδειξη κατάθεσης). Το δίκαιο ορισμένων κρατών μελών δεν συμμορφώνεται πλήρως με το άρθρο 8 παράγραφος 2 στοιχείο β), καθώς δεν διασφαλίζει ότι ο δικηγόρος που διορίζεται από το κράτος θα λάβει εντολή από τον κατηγορούμενο, ιδίως όταν η υποχρεωτική αρωγή από δικηγόρο απουσία του κατηγορουμένου αποτελεί ευρέως διαδεδομένη πρακτική.

Παρότι τα περισσότερα κράτη μέλη προβλέπουν τη δυνατότητα διεξαγωγής δικών ερήμην, η πρακτική δείχνει ότι, σε ορισμένα εξ αυτών, εφόσον απουσιάζει ο κατηγορούμενος, τα δικαστήρια συχνά αναβάλλουν την ακροαματική διαδικασία και εκδίδουν ένταλμα εμφάνισης ενώπιον του δικαστηρίου ή ένταλμα σύλληψης.

Το **άρθρο 8 παράγραφος 4** ορίζει ότι, στις περιπτώσεις που τα κράτη μέλη έχουν ένα σύστημα που προβλέπει τη δυνατότητα διεξαγωγής δικών ερήμην του υπόπτου ή του κατηγορουμένου, αλλά δεν είναι δυνατό να τηρηθούν οι προϋποθέσεις που καθορίζονται στο άρθρο 8 παράγραφος 2 επειδή ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να εντοπιστεί παρόλο που καταβλήθηκαν οι δέουσες προσπάθειες, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέψουν ότι είναι εντούτοις δυνατό να ληφθεί απόφαση και να εκτελεστεί. Εντοπίστηκαν ζητήματα συμμόρφωσης σε ορισμένα κράτη μέλη, λόγω του ευρύτερου πεδίου εφαρμογής των εθνικών μέτρων που επιτρέπουν τη διεξαγωγή δικών ερήμην, τα οποία δεν περιέχουν ρητή απαίτηση για καταβολή «δεουσών» προσπαθειών για τον εντοπισμό του προσώπου.

[18] ΔΕΕ, απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2020, Spetsializirana Prokuratura, C-688/18.

Όταν τα κράτη μέλη κάνουν χρήση της ανωτέρω επιλογής, πρέπει να διασφαλίζουν ότι, όταν οι ύποπτοι ή οι κατηγορούμενοι λαμβάνουν γνώση της απόφασης, ειδικότερα όταν συλλαμβάνονται, λαμβάνουν επίσης γνώση της δυνατότητας να προσβάλουν την απόφαση και του δικαιώματος να ζητήσουν νέα δίκη ή να ασκήσουν άλλο μέσο ένδικης προστασίας, σύμφωνα με το άρθρο 9. Εντοπίστηκαν ζητήματα συμμόρφωσης σε δέκα κράτη μέλη λόγω της απουσίας σχετικής διάταξης στο εθνικό δίκαιο ή της έλλειψης νομικής σαφήνειας.

Σύμφωνα με το **άρθρο 8 παράγραφος 5**, το άρθρο 8 δεν θίγει τους εθνικούς κανόνες που προβλέπουν ότι ο δικαστής ή το αρμόδιο δικαστήριο μπορεί να απομακρύνει προσωρινά ύποπτο ή κατηγορούμενο από το ακροατήριο όταν αυτό είναι προς το συμφέρον της ομαλής διεξαγωγής της ποινικής διαδικασίας, υπό τον όρο ότι τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η μεταφορά στο εθνικό δίκαιο δεν συμμορφώνεται με την οδηγία λόγω του πιο περιορισμένου πεδίου εφαρμογής των εθνικών μέτρων (π.χ. όταν δεν εξασφαλίζεται συμμόρφωση στο πλαίσιο δικών για πλημμελήματα και πταίσματα) ή της απουσίας ορίων στο χρονικό πεδίο εφαρμογής της απομάκρυνσης υπόπτων ή κατηγορουμένων από το ακροατήριο, καθιστώντας δυνατή την πλήρη απομάκρυνσή τους από το ακροατήριο.

3.3.2. Δικαίωμα σε νέα δίκη—Άρθρο 9

Το **άρθρο 9** απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος, στις περιπτώσεις που δεν παρίστατο στη δίκη του και δεν έχουν τηρηθεί οι όροι που προβλέπονται στο άρθρο 8 παράγραφος 2, έχει δικαίωμα σε νέα δίκη ή άλλο ένδικο μέσο προστασίας που επιτρέπει επαναπροσδιορισμό της ουσίας της υπόθεσης, περιλαμβανομένης της εξέτασης νέων αποδεικτικών στοιχείων, και που ενδέχεται να οδηγήσει σε ανατροπή της αρχικής απόφασης. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εν λόγω ύποπτοι και κατηγορούμενοι έχουν το δικαίωμα να παρίστανται, να συμμετέχουν ουσιαστικά, σύμφωνα με τις διαδικασίες που προβλέπει το εθνικό δίκαιο, και να ασκούν τα δικαιώματα υπεράσπισής τους.

Τα περισσότερα κράτη μέλη συμμορφώνονται με αυτές τις προϋποθέσεις, καθώς υπάρχει δυνατότητα επαναπροσδιορισμού της ουσίας της υπόθεσης μετά την έκδοση καταδικαστικής απόφασης ερήμην, μέσω έφεσης ή ειδικού ένδικου μέσου που οδηγεί σε νέα δίκη. Ωστόσο, σε δύο κράτη μέλη, τα διαθέσιμα μέσα ένδικης προστασίας δεν επιτρέπουν πάντα τον επαναπροσδιορισμό της ουσίας της υπόθεσης, γεγονός που επηρεάζει τη συμμόρφωση.

3.4. Μέσα ένδικης προστασίας (κεφάλαιο 4—άρθρο 10)

Το **άρθρο 10 παράγραφος 1** απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι διαθέτουν αποτελεσματικό ένδικο μέσο προστασίας εάν παραβιάζονται τα δικαιώματά τους δυνάμει της οδηγίας.

Ορισμένα κράτη μέλη δεν συμμορφώνονται πλήρως λόγω του πιο περιορισμένου πεδίου εφαρμογής των εθνικών τους μέτρων, είτε σε σχέση με τις αρχές ή τα στάδια της διαδικασίας για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα μέσα ένδικης προστασίας, είτε σε σχέση με τα δικαιώματα η παραβίαση των οποίων καλύπτεται από τα διαθέσιμα μέσα ένδικης προστασίας.

Σε ένα κράτος μέλος, το ζήτημα σχετίζεται άμεσα με την πιθανή αναποτελεσματικότητα των μέσων ένδικης προστασίας στην πράξη, λόγω των αυστηρών προϋποθέσεων που προβλέπονται για τη στοιχειοθέτηση ευθύνης για παραβάσεις που διαπράττονται από τις αρχές και οι οποίες θέτουν υψηλό επίπεδο αποδείξεως και αποκλείουν την επιδίκαση αποζημίωσης για τυχόν παραβάσεις που ενδέχεται να έχουν διαπράξει οι αρχές λόγω παράλειψης ή ενεργώντας καλή τη πίστει.

Το **άρθρο 10 παράγραφος 2** ορίζει ότι, με την επιφύλαξη των εθνικών κανόνων και συστημάτων για το παραδεκτό των αποδείξεων, τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε, κατά την εκτίμηση των καταθέσεων του υπόπτου ή κατηγορουμένου ή των αποδεικτικών στοιχείων που λαμβάνονται κατά παράβαση του δικαιώματος σιωπής ή του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης, να τηρούνται τα δικαιώματα της υπεράσπισης και να διασφαλίζεται η δίκαιη διεξαγωγή της δίκης.

Εντοπίστηκαν ζητήματα συμμόρφωσης σε ορισμένα κράτη μέλη λόγω του πιο περιορισμένου πεδίου εφαρμογής του εθνικού δικαίου (δεν παρέχεται καμία εγγύηση όσον αφορά τους εν τοις πράγμασι υπόπτους), του παραδεκτού των αποδεικτικών στοιχείων που συγκεντρώνονται παρανόμως σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ή της απουσίας διατάξεων που να εξασφαλίζουν αποτελεσματική προστασία κατά της χρήσης καταθέσεων που έγιναν ή αποδεικτικών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν κατά παραβίαση του δικαιώματος σιωπής ή του δικαιώματος μη αυτοενοχοποίησης.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η οδηγία θεσπίστηκε με σκοπό τη βελτίωση της αποτελεσματικής εφαρμογής του τεκμηρίου της αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας. Συνολικά, η οδηγία έχει δημιουργήσει για την ΕΕ προστιθέμενη αξία μέσω της αύξησης του επιπέδου προστασίας των πολιτών που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες, ιδίως σε ορισμένα κράτη μέλη όπου ορισμένες πτυχές του τεκμηρίου αθωότητας δεν κατοχυρώνονταν στην εθνική νομοθεσία.

Εντούτοις, στην παρούσα έκθεση επισημαίνεται ότι εξακολουθούν να υπάρχουν δυσκολίες σε σχέση με βασικές διατάξεις της οδηγίας σε ορισμένα κράτη μέλη. Αυτό ισχύει ιδίως όσον αφορά, αφενός, το πεδίο εφαρμογής των εθνικών μέτρων για την εφαρμογή της οδηγίας και, αφετέρου, τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο των διατάξεων της οδηγίας σχετικά με την απαγόρευση των δημόσιων αναφορών στην ενοχή προσώπου και το δικαίωμα μη αυτοενοχοποίησης.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει κατά προτεραιότητα τις διαδικασίες επί παραβάσει που κινήθηκαν λόγω πλημμελούς μεταφοράς της οδηγίας στο εθνικό δίκαιο. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να αξιολογεί τη συμμόρφωση των κρατών μελών με την οδηγία και θα λάβει κάθε κατάλληλο

μέτρο για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις διατάξεις της σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση.